

20. Ренненкамф Н. Еще о сущности судебной реформы и о применении ее в югозападном крае / Н. Ренненкамф. – К., 1866. – 28 с.

21. Обзор десятилетней деятельности мировых судебных установлений Киевского мирового округа (1872–1881 гг.). – К., 1882. – 55 с.

22. Правила об устройстве мировых судебных установлений в губерниях: Виленской, Ковенской, Гродненской, Киевской, Волынской, Подольской, Минской, Витебской и Могилевской, впредь до введения земских учреждений // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. 2. – Т. XLI. – Отд. 1. – 1871. – № 49750.

23. О введении в действие судебных уставов 20 ноября 1864 года, в полном их объеме, в девяти западных губерниях // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. 2. – Т. LII. – Отд. 2. – 1877. – № 57589.

24. О сроке введения судебных уставов 20 ноября 1864 года, в полном их объеме, в губерниях Киевской, Волынской и Подольской // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. 2. – Т. LIV. – Отд. 2. – 1879. – № 60269.

25. О сроке открытия общих судебных установлений в губерниях Киевской, Волынской и Подольской на основании уставов 20 ноября 1864 года // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. 2. – Т. LV. – Отд. 1. – 1880. – № 61093.

26. Секретная записка губернатора Подольской губернии министру внутренних дел от 11 декабря 1889 г. // ЦДІАК. – Ф. 442. – Оп. 542. – О.з. 34. – А.с. 3–4.

27. Анонимное письмо губернатору Подольской губернии от 27 февраля 1891 г. // ЦДІАК. – Ф. 442. – Оп. 542. – О.з. 34. – А.с. 22.

Надійшла до редколегії 24.01.2011

**БУРДИН М. Ю. СУДЕБНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ ЮЖНО-ЗАПАДНОГО КРАЯ:
ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИКИ ЦАРИЗМА В XIX СТ.**

Рассмотрены особенности функционирования судебных органов в Киевской, Волынской и Подольской губерниях Российской империи в XIX ст.

**BURDIN M. COURT AGENCIES OF SOUTH-WESTERN LAND:
PECULIARITIES OF TSARIST POLICY IN XIX CENTURY**

Peculiarities of court agencies' functioning in Kyiv, Volyn and Podolsk provinces of Russian Empire in XIX century are reviewed.

УДК 351.475.5-057.36(477)

М. М. МАЗЕПА,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОХОРОНИ
ПРИ МВС УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Досліджено історико-правовий аспект становлення та розвитку Державної служби охорони при МВС України за часів незалежності України.

Україна сьогодні стоїть на порозі надзвичайно важливих для її майбутньої долі суспільно-політичних змін у підходах до формування, розвитку та реалізації системи органів державної влади й управління. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба теоретичного осмислення багатьох проблем реформи політичного устрою держави.

Положення Конституції України про те, що метою діяльності держави є забезпечення особистих прав і свобод, цілком логічно розвивається в Концепції адміністративної реформи в

Україні, у якій декларується надання державних та громадських послуг шляхом реалізації таких прав і свобод. Це надзвичайно важливе визнання того, що відносини громадянина з державою не обмежуються виконанням обов'язків і можливим покаранням за їх невиконання. У зв'язку з цим важливого значення набувають питання, пов'язані з регулюванням надання різноманітних послуг.

Нині держава здійснює регулювання вказаних послуг шляхом прийняття відповідних законодавчих та інших нормативно-правових

актів. Деякі послуги повноцінно існували і раніше, але мали обмежене застосування, окремі не надавалися взагалі, а тому стали новим явищем в житті українського суспільства. Перехід незалежної України до ринкової економіки з багатоманітністю форм власності і господарювання обумовив становлення та розвиток суспільних відносин, а саме надання охоронних послуг Державною службою охорони при МВС України, а це в свою чергу потребує належного, всебічного правового регулювання надання цих послуг та необхідність дослідження організаційно-правових аспектів, пов'язаних з їх здійсненням.

Окремі питання діяльності Державної служби охорони при МВС України були предметом досліджень О. М. Бандурки, В. В. Галунька, І. П. Голосніченка, А. Т. Комзюка, О. П. Угровецького, В. І. Шаповала тощо. Указані дослідники зробили значний внесок у науку адміністративного права, зокрема у частині правового регулювання правоохоронної діяльності держави. Проте зміни, яких зазнало суспільне життя країни, потреба в реформуванні діяльності правоохоронних органів, зокрема проведення у подальшому функціональної та структурної реформи системи МВС України, обумовлюють необхідність вивчення та врахування історичного досвіду становлення та розвитку Державної служби охорони при МВС України. Тому метою даної статті є дослідження історико-правового аспекту розвитку Державної служби охорони при МВС України за часів становлення незалежної України.

Із проголошенням державного суверенітету України почалась розбудова усіх державних інститутів, у тому числі Державної служби охорони. Рішення про доцільність існування цієї структури ґрунтувалось на доведеній історією розвитку СРСР, УРСР необхідності функціонування охоронної діяльності.

Нормативна база, якою на той час було врегульовано діяльність служби охорони, сформувалася в СРСР, і необхідно було вирішувати завдання щодо створення законів і підзаконних актів, які б відповідали загальнодержавним інтересам України.

Становлення та розвиток суспільних відносин в умовах незалежної, правової, демократичної держави супроводжується безперервним розвитком і подальшим удосконаленням управлінських процесів у різних сферах життєдіяльності громадянського суспільства. У цьому ключі особливої ваги набувають також і пи-

тання дослідження й удосконалення механізму організаційно-правового забезпечення діяльності Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ (далі - ДСО).

Уперше в історії незалежної України наказом МВС України від 30 вересня 1990 р. № 297 «Про створення Головного управління охорони при МВС України» Управління позавідомчої охорони при МВС України набуває статусу головного [1].

Бурхливі процеси, що супроводжували проголошення Україною незалежності, а також економічні негаразди в країні наприкінці 1991 р., розбалансованість народного господарства та економічна криза призвели до значного скорочення кількості об'єктів, що охоронялися, та зменшення чисельності особового складу. У цей період значно зростають витрати охорони на впровадження нових технічних засобів, експлуатаційні, транспортні та інші витрати, що поступово призводить до зниження ритму діяльності охорони. Як наслідок, погіршується якісний склад кадрів у зв'язку з їх відтоком в інші охоронні структури.

Одним із перших кроків реформування Державної служби охорони за часів становлення незалежності України стало підписання наказу МВС України № 328 від 9 червня 1992 р. «Про Положення про Головне управління охорони при МВС України». Разом із тим це Положення не повною мірою відповідало сучасним вимогам [2], тому юристи і практичні працівники підрозділів управління охорони при МВС України в 1993 р. розробили Положення про Державну службу охорони при МВС України, яке було прийнято 10 серпня 1993 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 615. Відповідно до вказаного Положення на базі підрозділів охорони при органах внутрішніх справ створено Державну службу охорони при МВС України, яка діє на основі самофінансування. На неї покладено охорону державних особливо важливих об'єктів, виконання обов'язків правоохоронної Державної служби та комплекс платних охоронних послуг, на які виник попит у ринкових умовах. Постанова не просто змінила історичну назву підрозділів охорони – вона стала нормативним актом діяльності підрозділів охорони в умовах незалежної України, в якому враховані вимоги демократичного суспільства і ринкових економічних відносин; вона зі змінами і доповненнями успішно діє і в умовах сьогодення [3].

Відповідно до вказаного Положення на базі підрозділів охорони при органах внутрішніх справ створено Державну службу охорони при МВС України, яка діє на основі самофінансування.

Державна служба охорони була створена для здійснення заходів охорони щодо нерухомих об'єктів та іншого майна, в тому числі вантажів, а також грошових знаків, цінних паперів та інших цінностей, що перевозяться, інкасації і перевезень цінностей Національного банку України, забезпечення особистої безпеки громадян на договірних засадах.

На ДСО покладено охорону державних особливо важливих об'єктів, виконання обов'язків правоохоронної державної служби та комплекс платних охоронних послуг, на які виник попит у ринкових умовах [3].

У цей же час була здійснена реорганізація штатної структури, реформовані кадрові апарати. Створено центр інформаційного забезпечення діяльності підрозділів ДСО, впроваджена система локальної комп'ютерної мережі ГУДСО та систему електронної пошти на рівні «Центр – область», розроблено концепцію ведення рекламної діяльності.

У січні 1993 р. створено спеціальні підрозділи міліції «Титан», які надають повний комплекс охоронних послуг (охорона майна, фізичних осіб та членів їх сімей, квартир, офісів, автостоянок тощо), оснащених сучасною вогнепальною зброєю, автомобільним транспортом, засобами індивідуального захисту та зв'язку вітчизняного й іноземного виробництва.

Протягом 1994–1996 років Головним управлінням Державної служби охорони при МВС України вирішується комплекс кадрових, юридичних, технічних, фінансових, господарських та інших питань, розробляються та впроваджуються у життя директивні напрямки подальшого розвитку служби охорони, у т.ч. вдосконалення управління та розроблення нормативної бази, зміцнення економічного стану, технічного переозброєння та забезпечення надійності охорони, поліпшення матеріально-технічного забезпечення та удосконалення роботи з кадрами. Проте темпи подальшого розвитку Державної служби охорони стримують процес розірвання договорів охорони з ініціативи господарників. Державною службою охорони в наступні роки проводиться робота з удосконалення та поліпшення ефективності службово-господарської діяльності підрозділів Державної служби охорони в ринкових умо-

вах, підвищення їх конкурентоспроможності на ринку охоронних послуг. Крім того, проводиться робота зі створення служби маркетингу, служби інкасації, створюються акціонерні товариства «Українська охоронно-страхова компанія» та «Охорона – Комплекс».

14 лютого 2000 р. наказом МВС України № 96 було оголошено рішення колегії МВС України від 31 січня 2000 р. № 1км/1 «Про основні напрямки реформування Державної служби охорони при МВС України». Згідно з Концепцією реформування Державної служби охорони при МВС України проводяться організаційні та практичні заходи з вивільнення працівників міліції охорони від виконання невласливих завдань, реорганізації воєнізованої та сторожової охорони Державної служби охорони в підрозділи цивільної охорони «Варта» та «Захист», створено Управління ліцензування та сертифікації технічних засобів охоронної та охоронно-пожежної сигналізації [4].

Реалізуючі вимоги Концепції, за визначеними напрямками і термінами, Головним управлінням, підпорядкованими йому підрозділами на місцях, здійснено ряд організаційних і практичних заходів. За останні роки значно скоротилася кількість співробітників адміністративно-управлінського апарату, зникли непотрібні ланки управління, ліквідуються збиткові підрозділи. Скорочено 11,4 % адміністративно-управлінського персоналу, розатестовано 117 посад начальницького складу.

З метою здешевлення охорони та з урахуванням побажань замовників було проведено заміну фізичної охорони на технічну, міліції на цивільну охорону. У вищевказаний період на 356 об'єктах заміщено 1186 посад атестованого складу, введена 1071 посада цивільних охоронників.

Реорганізовано воєнізовану та сторожову охорону у підрозділи цивільної охорони. У 24 регіонах, м. Київ та Севастополь створені 81 загін, 99 команд, 35 відділень цивільної охорони «Варта» у складі підрозділів ДСО з чисельністю майже 15 тис. одиниць, якими охороняється 4341 об'єкт.

У 2000–2002 роках розроблено і втілено вісім навчальних програм з початкової підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників охорони, в тому числі програми початкової підготовки цивільних охоронників, вільнонайманого складу служби інкасації, підвищення кваліфікації міліціонерів стройових підрозділів ДСО, які несуть службу з охорони

кредитно-фінансових установ, та міліціонерів груп затримання.

Крім цього, вперше розпочато навчання виконуючих обов'язки начальників районних підрозділів ДСО та осіб, зарахованих до резерву кадрів для висування на посади начальників названих підрозділів.

У 24 регіонах створені представництва Державного закритого акціонерного товариства «Охорона – Комплекс», яким поступово передаються функції з монтажу, ремонту, експлуатації систем та технічних засобів охорони. На сьогодні представництвам у Запорізькій, Одеській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Черкаській областях та у м. Київ майже повністю передано названі функції. За визначеними термінами провадиться ця робота в інших обласних підрозділах ДСО. Крім того, завдяки створенню та функціонуванню ДЗАТ «Охорона – Комплекс» зменшився відтік професійних кадрів ДСО в конкуруючі структури, в тому числі тих працівників охорони, хто досяг пенсійного віку.

Результатом є безпосередня охорона технічними засобами майже 11 тис. об'єктів, більш 24 тис. квартир, 14 тис. відокремлених приміщень.

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 1251 затверджено нову редакція Положення про Державну службу охорони. Відповідно до постанови урядом провадяться необхідні заходи підготовки та затвердження Положень про Центральне агентство, Представництва та бюро ДСО, їх організаційно-штатні структури [5; 6].

Незважаючи на економічну нестабільність, соціальну напругу в суспільстві, Державна служба охорони залишається гарантом надійної охорони. Головним управлінням Державної служби охорони та підпорядкованими йому підрозділами протягом 2000–2002 років триває робота з виконання вимог Президента України, Кабінету Міністрів України, колеги МВС України з питань посилення боротьби зі злочинністю та охорони громадського порядку, подальшого вдосконалення охорони об'єктів усіх форм власності, а коефіцієнт надійності охорони становить 99,8 %. Забезпечено охорону близько 55 тис. об'єктів та 58 тис. квартир громадян, 1500 дач та приватних будинків, інших приміщень – близько 770. Протягом 2002 р. працівниками служби припинено 71399 злочинів. Працівниками міліції охорони

затримано 230,5 тис. осіб за адміністративні правопорушення, у т.ч. за дрібні крадіжки – 28,8 тис осіб, при цьому вилучено цінностей на 270 тис. грн.

Однією з найважливіших проблем сучасності, без сумніву, можна вважати проблему безпеки. Забезпечення надійного захисту своїх інтересів, насамперед майнових, є однаково актуальним як для державного, так і для приватного сектора України. Діяльність з охорони майна та фізичних осіб з часу незалежності України віднесено законодавцем до ліцензованих видів, бо саме її здійснення може завдати шкоди безпеці держави або здоров'ю фізичної особи.

Загальна кількість осіб, які в даний час залучені до виконання охоронних функцій, перевищує 100 тис. В Україні налічується більше 4 тис. приватних охоронних структур. Сьогодні, діючи на засадах повного самофінансування, в умовах зростаючої конкуренції з боку недержавних охоронних формувань Державна служба охорони є однією з найбільш організованих, економічно стабільних структурних одиниць органів внутрішніх справ, утворює себе як надійного гаранта охорони майна усіх форм власності, робить вагомий внесок у справу боротьби зі злочинністю.

Безпосередньо та за участю працівників ДСО щороку припиняються понад 80 тис. злочинів. З метою більш активної участі громадян у запобіганні злочинам і правопорушенням, надання їм можливості негайно викликати міліцію підрозділами ДСО оснащено кнопками тривожної сигналізації та відповідними інформаційними написами 3085 місць термінового виклику. Для організації дистанційного контролю за оперативною обстановкою в місцях масового перебування громадян встановлено 604 системи відеоспостереження. З метою вдосконалення порядку реагування на повідомлення про злочини та інші правопорушення в містах Київ та Харків на базі підрозділів ДСО створені центри оперативного управління силами та засобами.

Елітні підрозділи ДСО «Титан» – це високопрофесійна особиста охорона, супровід вантажів і цінностей, забезпечення майнової безпеки українців та іноземних громадян. Співробітники «Титану» проходять серйозне навчання в спеціальних навчальних центрах, відмінно володіють усіма видами вогнепальної зброї, прийомами бойових мистецтв. За весь

час існування «Титану» його охоронцями не було допущено жодного випадку загибелі, ушкодження чи інших протиправних дій стосовно клієнтів.

Служба постійно вивчає світовий досвід, проводить тендери, за результатами яких закуповує для переоснащення своїх підрозділів кращі зразки охоронної техніки, спеціальні автомобілі, засоби радіозв'язку, зброю. Величезна увага приділяється підвищенню надійності роботи техзасобів охорони, впровадженню єдиних державних вимог до них, технічному зміцненню об'єктів, що охороняються. Крім цього, ДСО має власну виробничу базу сучасних технічних засобів охорони. ДСО проводить єдину в державі технічну політику у сфері охорони об'єктів і захисту прав споживачів.

Державна охорона гідно пройшла етап свого становлення і відіграє важливу роль у системі

забезпечення національної безпеки держави. Результативність та ефективність діяльності Державної служби охорони важко переоцінити.

На сучасному етапі розвитку Державна служба охорони потребує системної реформи відповідно до завдань сьогодення. З цією метою необхідно розробити проект Концепції розвитку системи державної охорони України. Цей документ має чітко визначити роль і місце державної охорони у системі національної безпеки держави, основні напрями реформування, функції та завдання [8]. Наразі існує нагальна потреба у підвищенні рівня інформаційно-аналітичного забезпечення державної охорони, відкритості її для демократичного цивільного контролю, належного матеріально-технічного оснащення. Потребує вдосконалення також нормативно-правова база, що регулює діяльність у сфері державної охорони.

Список використаної літератури

1. Про створення Головного управління охорони при МВС України : наказ МВС УРСР від 30 верес. 1990 р. № 297 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
2. Про затвердження Положення про Головне управління охорони при Міністерстві внутрішніх справ України : наказ МВС України від 9 черв. 1992 р. № 328.
3. Положення про Державну службу охорони при Міністерстві внутрішніх справ : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10 серп. 1993 р. № 615 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=615-93-%EF>.
4. Про основні напрямки реформування Державної служби охорони при МВС України : рішення колегії МВС України від 31 січ. 2000 р. № 1км/1, затв. наказом МВС України від 14 лют. 2000 р. № 96.
5. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 серп. 1993 р. № 615 : постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовт. 2007 р. № 1251 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 33. – Ст. 1552.
6. Про затвердження Положення про Департамент Державної служби охорони при Міністерстві внутрішніх справ України : наказ МВС України від 13 жовт. 2005 р. № 878 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 44. – Ст. 2782.
7. Історія охорони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dso.com.ua/index.php?lang_id=1&menu_id=11.
8. Концепція розвитку державної охорони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topguard.ua/ua/news/97.html>.
9. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 583-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

Надійшла до редколегії 09.06.2011

МАЗЕПА Н. Н. СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ ОХРАНЫ ПРИ МВД УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Исследован историко-правовой аспект становления и развития Государственной службы охраны при МВД Украины.

MAZEPA N. FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE STATE SECURITY SERVICE AT THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE AT THE PRESENT STAGE

The historical and legal aspects of formation and development of the State Security Service at the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are researched.